

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

*III Міжнародні науково-практичні читання
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського
6 – 7 березня 2019 року*

Київ -2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

ВИПУСК III

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародних науково-практичних читань
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського**

***НПУ імені М.П. Драгоманова
КИЇВ – 2019***

УДК 371.134:78

Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Випуск III /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – 374 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 22 червня 2019р.).

С.С. ГОРБЕНКО

доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М.П.Драгоманова

ВІДТІНКИ ДУХОВНО-МИСТЕЦЬКИХ ЗВЕРШЕНЬ А.Т.АВДІЄВСЬКОГО

У кожного митця – своя творча доля. У Анатолія Тимофійовича Авдієвського вона особлива, сповна просякнута відданістю національній культурі, хоровому мистецтву, вихованню духовності, підготовці висококваліфікованих фахівців музичного мистецтва. Не кожна людина, не кожний митець осягає дух нації, виражає його згідно основним лініям свого менталітету, світогляду, ставлення до життя, ієрархії цінностей. Саме ці домінуючі компоненти були притаманні А.Авдієвському, діяльність якого належить до визначних надбань української прогресивної культури II половини ХХ – початку ХХІ століття.

Півстоліття творча діяльність Анатолія Авдієвського є епохою в українській хоровій музиці, і це не перебільшення, а факт підтверджений нашою історією, культурно-мистецькими подіями, концертними програмами, численними успішними гастролями, конкурсами, фестивалями в Україні та далеко за її межами Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки. Його багатогранний творчий і педагогічний портрет вимальовувався ще й з численних спогадів, інтерв'ю, роздумів, висловлювань відомих композиторів, диригентів, співаків, хореографів, учених різних напрямків, педагогів, державних діячів, широкого кола поціновувачів його таланту. Серед них В.Андрущенко, Ю.Богуцький, В.Герасимов, М.Головащенко, Д.Гнатюк, М.Гордійчук, М.Гринишин, С.Грінченко, В.Гуцал, Л.Дичко, Л.Кияновська, С.Козак, М.Кондратюк, В.Корнійчук, Л.Мацько, А.Пашкевич, Є.Савчук, А.Семешко, І.Сльота,

Ю.Станішевський, Є.Станкович, Г.Степанченко, С.Турчак та багато інших відомих особистостей як з України, так і з різних країн світу.

Так, Л.Дичко свого часу сказала: “Як на мене Анатолій Авдієвський є своєрідним філософом у хоровому мистецтві - художник, що поєднує в собі яскраві риси диригента і філософа-митця, якому притаманне оригінальне бачення світу. Він натхненно і самовіддано шукав шляхи більш глибокого і органічного взаємопроникнення народного і академічного хорового співу, тонко використовував у своїх диригентських трактуваннях виразні засоби традиційного народного співу та академічного хорового мистецтва, здобутки сучасної світової виконавської культури” [2].

В.Гуцал згадує: “Під його орудою хор звучав як інструмент найкращої якості, демонструючи точність інтонування, чіткість артикуляції, розгорнуту динамічну шкалу, рельєфність акордового звучання, виразне об’ємне виконання мелодії. А.Авдієвський завжди демонстрував вимогливість, постійне відчуття внутрішнього невдоволення, загострене почуття відповідальності, жадобу використати будь-яку можливість для покращення якості хорового виконання. Під час репетицій він відкидав випадковості, доводячи все майже до автоматизму. Але на сцені часто відбувалося щось нове, несподіване. Така імпровізаційність диригента – один з елементів мистецтва Анатолія Авдієвського, який за допомогою лише йому властивих прийомів і системи пластичних жестів, виразності рук, міміки досягав максимально високих результатів” [2].

На думку Ю.Станішевського, “...в артистичному середовищі існують свої закони, свої безапеляційні судження та назви. Саме в них часто-густо виявляється найбільш точна оцінка і неофіційне визнання діяльності митця, результатів його наполегливої праці. І, мабуть, дуже знаменно, що серед української музичної громадськості увінчаний високими регаліями академічний колектив називається просто – Народний хор Анатолія Авдієвського імені Григорія Верьовки” [2].

Не можна не погодитись із Л.Кияновською, яка у своїй монографії дуже влучно, з нашої точки зору, порівнює естетику і світогляд А.Авдієвського з думками філософа XIX ст. Памфіла Юркевича. Він проповідував гармонійні відносини між розумом і серцем людини, закликав до злагоди людини не тільки з іншими особами, але й, передусім, із самим собою, зі своєю внутрішньою сутністю [1]. У Авдієвського таким найвищим концентратом серця був хоровий спів, як найвищий моральний закон, який не припускає фальші, небажання мислити, поверхового задоволення від звукового подразника, а стверджує чутливість і емоційне переживання музики. Для нього найбільш характерним і визначальним у житті було цілковите поглиблення у творчі інтереси і відкладення багатьох інших життєвих пріоритетів та потреб на другий план. Досліджуючи шляхи творчості цієї неординарної людини, патріота своєї землі, Л.Кияновська слушно зауважує, що “в сучасному українському суспільстві відчувається вельми потужний поворот від виховної функції мистецтва, яка плекалась протягом віків, до поверхових, невибагливих смаків масової слухацької аудиторії, що дало такі негативні наслідки як апологія кічу, створення розважальної індустрії дозвілля, зростання ролі естетичних заміників, нерідко вельми низькопробних, що прийшли на зміну традиційній музичній культурі” [1].

Проти цієї надто небезпечної, для нашої духовності, підміни понять завжди наполегливо, невтомно і пристрасно виступав А.Т.Авдієвський: і своєю творчістю, і своїми розмірковуваннями про національне мистецтво, і публіцистичним словом, і своєю педагогічною діяльністю. Він був переконаний у тому, що з багатовікового досвіду народу втрачено найцінніше – моральність, а отже, і перспективу духовного саморозвитку. Сама духовність розглядалася ним як необхідний комплекс загальнокультурних знань, ідей, ціннісних уявлень, універсальних способів пізнання, мислення, форм мистецької діяльності, без оволодіння якими неможлива взаємодія людей, гармонія особистості і суспільства. Розв’язанню цієї важливої і актуальної

проблеми був присвячений не тільки музично-виконавський, а й педагогічний напрямок його діяльності.

Особлива увага зверталася ним на викладання і спілкування українською мовою, використання та глибоке відчуття творів народної творчості, кращих зразків класичної музики і творів сучасних авторів у навчанні та вихованні дітей шкільного віку, розвиток музичного слуху, естетичного чуття і смаку, художньо-творчого, морального і духовного потенціалу як учнівської, так і студентської молоді. У цьому контексті, яскравими, з нашої точки зору, можуть бути два вислови А.Т.Авдієвського: "...вважаю музику однією з потужних сил, яка здатна наповнювати людину красою і добром"; "...класична, народна музична культура є запорукою збереження загальнолюдської культури для духовних потреб кожної нації" [2]. За переконанням академіка усі ці та багато інших питань (зміст навчальних програм, планів, відношення до вчителя, його матеріального забезпечення) повинні знайти розуміння і підтримку, перш за все, на загально-державницькому рівні.

Знаний майстер постійно наголошував на необхідності фахової компетентності, розвитку креативного потенціалу вчителя, якому доводиться вирішувати численні проблеми художньо-творчого навчання, виховання і розвитку дітей в умовах багаторівневості їх загальної та музичної підготовки, інтересів і потреб, художніх смаків, станів, мотивації діяльності тощо. З погляду Анатолія Тимофійовича, на превеликий жаль, проблема творчого розвитку особистості майбутнього вчителя музики вирішується, здебільшого, лише частково. Усталені стереотипи педагогічного мислення викладачів далеко не завжди забезпечують паритетність навчальних, виховних і розвиваючих функцій сучасної мистецько-педагогічної освіти. Зусилля педагогів найчастіше спрямовуються на вирішення суто програмових (технічних) завдань, зокрема, озброєння теоретичними знаннями. Поза достатньою увагою часто залишаються практичні навички пов'язані з

творчим мисленням, технічними навичками і почуттями. Замість того, щоб слугувати засобом інтелектуального, емоційно-ціннісного, музично-творчого розвитку майбутнього фахівця, засвоєння знань та оволодіння навичками і вміннями виконавської діяльності нерідко перетворюється у самоціль.

Очевидно, що тут вирішальне значення має не лише обсяг знань, а їх глибина й системність. Не максимум знань, а їх мобільність, гнучкість і достатність є важливим для майбутньої фахової діяльності. Будь-якому закладу загальної і вищої освіти потрібен, передусім, інтелігентний, ерудований, культурний вчитель, здатний захопити мистецтвом інших, викликати сталий інтерес до музичної діяльності, розширити світогляд.

Студент повинен не тільки оволодіти необхідними фаховими знаннями і вміннями, а й усвідомити шляхи їх набуття для інших, опанувати принципами й методами удосконалення своєї практичної педагогічної діяльності. Тільки за таких умов можна виховати педагога, здатного творчо мислити, самостійно орієнтуватися в найрізноманітніших проблемних ситуаціях освітньої дійсності, критично їх оцінювати та приносити користь у справі духовної осначеності нового покоління українців.

А.Т.Авдієвський доводив, що нав'язування студентам певної інтерпретації музичного твору, нерідко чужої їм, приводить до зниження активності творчої уяви, мислення, самостійності, не сприяє самореалізації, усвідомленню і систематизації музичних вражень. Метою художньо-естетичного виховання і розвитку особистості повинно стати залучення учнівської молоді до перевічених життям скарбів музичного мистецтва. Треба зробити музику одним із засобів єдиного духовно-морального виховання, навчити емоційно сприймати і розуміти музичні твори. Тому завдання кожного вчителя, який опікується духовним розвитком своїх учнів полягає в тому, щоб викликати інтерес до високого музичного мистецтва, виховати любов до нього та потребу в спілкуванні з високохудожніми цінностями.

Отже, провідним критерієм успішності навчального процесу у вищому навчальному закладі, на думку А.Т. Авдієвського, має бути задоволення різноманітних освітніх потреб студентів, а формування творчої особистості майбутнього педагога-музиканта – основою мистецько-педагогічної освіти. Ці та інші його погляди і переконання не перестали бути актуальними, хоч і далеко не повністю реалізовані в сучасній мистецькій освіті.

На фоні існуючих складностей, неоднозначності, суперечностей сучасного культурно-мистецького життя і освітніх реалій постать Анатолія Тимофійовича Авдієвського продовжує хвилювати нас глибиною професійного мислення, оригінальністю і самобутністю творчих проєктів, могутньою духовною енергією, національною ідентичністю і патріотизмом. Слідуючи гаслу світової спільноти, що “кожна культура має бути почутою”[3], ми переконані: виконавська культура і мистецька педагогіка Анатолія Тимофійовича Авдієвського, просякнуті гуманізмом, почуттєвістю, душевністю і людяністю, високим професіоналізмом живуть, функціонують і будуть слугувати взірцем для прийдешніх поколінь диригентів-творців, педагогів, студентів, учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1.Кияновська Л. Таємні письмена душі... Анатолій Авдієвський: шляхами творчості: монографія / Любов Кияновська. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – 280 с.

2.Корнійчук В.П. Маєстро Анатолій Авдієвський. Портрет хору з мозаїки: художньо-документальна повість / Володимир Корнійчук. К.: Видавництво «Криниця», 2012. – 494 с.

3.Філіпчук Г.Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: монографія / Георгій Філіпчук. – Чернівці: Друк Арт, 2016. – 304 с.